

Nr 28

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga; given Stockholms slott den 3 januari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att repetitionsövningarna vid armén, kustartilleriet och flygvapnet må under tiden den 1 maj 1962—den 30 juni 1963 kunna ges differentierad längd.

**Förslag
till**

**Förordning med provisoriska bestämmelser rörande
utbildningstiden för vissa värnpliktiga**

Härigenom förordnas, att beträffande utbildningstiden för vissa värnpliktiga skall gälla följande avvikelse från bestämmelserna i 27 § 1 mom. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967)¹.

Konungen äger förordna om minskning av tiden för repetitionsövning, som den 1 maj 1962—den 30 juni 1963 påbörjas av värnpliktig tilldelad armén, kustartilleriet eller flygvapnet. För sådan värnpliktig, som fullgjort under angiven tid påbörjad repetitionsövning med minskat dagantal, skall den sammanlagda tjänstgöringstiden minskas med motsvarande antal dagar.

Härigenom upphäves från och med den 1 maj 1962 förordningen den 21 april 1961 (nr 98) med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1960:354.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 3 januari 1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om längden av repetitionsövningarna vid armén, kustartilleriet och flygvapnet samt anför därvid följande.

I proposition 1961: 39 föreslog Kungl. Maj:t, att repetitionsövningarna vid armén och kustartilleriet under tiden den 1 juli 1961—den 30 juni 1962 skulle försöksvis begränsas från 30 till 25 dagar. I anslutning härtill underställdes riksdagens prövning ett inom försvarsdepartementet utarbetat förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga. Sedan riksdagen bifallit propositionen (L²U 18; rskr 152), utfärdade Kungl. Maj:t den 21 april 1961 *förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga* (nr 98). Enligt förordningen skulle följande avvikelse gälla från bestämmelserna i 27 § 1 mom. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Repetitionsövning, som under tiden den 1 juli 1961—den 30 juni 1962 påbörjas av värnpliktig tilldelad armén eller kustartilleriet, skall hava en längd av tjugufem dagar. För sålunda tilldelad värnpliktig, som fullgjort under angiven tid påbörjad repetitionsövning, skall den sammanlagda tjänstgöringstiden minskas med fem dagar.

Överbefälhavaren har nu hemställt, att beslutet om förkortning försöksvis av repetitionsövningarnas längd upphävs, såvitt avser återstående övningar innevarande budgetår, och att för budgetåret 1962/63 antalet tjänstgöringsdagar för repetitionsövning beräknas i normal omfattning.

1960 års värnpliktsutredning har gjort framställning om att försök med förkortade repetitionsövningar kommer till stånd vid armén, kustartilleriet och flygvapnet under budgetåret 1962/63.

Jag anhåller att till behandling få upptaga de av överbefälhavaren och värnpliktsutredningen väckta frågorna.

Överbefälhavarens förslag

Överbefälhavaren anför i skrivelse den 25 november 1961 i huvudsak följande:

På grund av det skärpta utrikespolitiska läget, som icke syns komma att avsevärt förbättras under överskådlig tid, har jag bedömt det nödvändigt att redan nu förbereda beredskapsåtgärder avseende år 1962. Således bör ett minimum av insatsberedskap kunna upprätthållas vid armén under den tidrymd från mitten av mars till mitten av oktober 1962, motsvarande sju månader, då åldersklass för första tjänstgöring icke är disponibel eller användbar för beredskapstjänst. Jag har därför anbefallt chefen för armén att förbereda utbredning av vårens och höstens repetitionsövningar under nämnda tidrymd, innebärande sju i huvudsak lika stora förbandsomgångar.

Med fortsatt reducering försöksvis av repetitionsövningarnas längd från 30 till 25 dagar kommer ($7 \times 5 =$) 35 dagar eller drygt en månad av ifrågasvarande tidrymd icke att kunna täckas av krigsförband. Det syns därför nödvändigt att återgång sker till repetitionsövning om 30 dagar under avsedd tid. Detta bör gälla även för kustartilleriet.

Överbefälhavaren framhåller vidare, att om 1960 års värnpliktsutredning bedömer det vara önskvärt med fortsatt försöksverksamhet avseende annan längd av repetitionsövning än den fastställda kan ett begränsat antal krigsförband ställas till förfogande härför efter direkt överenskommelse mellan utredningen och chefen för armén.

1960 års värnpliktsutrednings förslag

Värnpliktsutredningen har i skrivelse den 24 november 1961 inledningsvis erinrat om att försök med förkortade repetitionsövningar anordnats under senare år. Sålunda har under budgetåret 1960/61 anordnats försök med en förkortning till 20 dagar för förband avsedda för stationära uppgifter samt under budgetåret 1961/62 försök med en förkortning till 25 dagar av samtliga repetitionsövningar vid arméns och kustartilleriets förband. Efter att ha framhållit att utredningen ingående studerat uppläggning och genomförande såväl av de försök som anordnats under budgetåret 1960/61 som av de försök som hunnit genomföras under innevarande budgetår anför utredningen följande.

Beträffande de hittills genomförda övningarna föreligger för närvarande ännu icke hos vederbörliga myndigheter slutgiltiga rapporter och sammanfattningar rörande försöksresultat m.m. Även i övrigt syns icke bedömningsmaterial i tillräcklig omfattning nu föreligga att kunna tjäna som underlag för slutgiltiga ståndpunktstaganden. Utredningen finner önskvärt att möjligheter skapas att i anslutning till de för utredningen angivna direktiven praktiskt kunna pröva förutsättningarna för en till tiden differentierad värnpliktsutbildning under repetitionsövningar. Sådana förutsättningar har icke förelegat i de bestämmelser, som reglerar de hittillsvarande försöken. Utredningen vill därför föreslå, att försöken med förkortade repetitionsövningar fortsätts under budgetåret 1962/63. I reell överensstämmelse med vad som varit fallet innevarande budgetår bör riktpunkten därvid vara ett genomsnittligt utlag av tjänstgöringstid per värnpliktig om 25 dagar. Dock bör de lagmässiga föreskrifterna utformas så, att därest behov skulle uppkomma av att med repetitionsövningsförband tillgodose beredskapskrav,

detta kan ske genom övningar om 30 dagar enligt ordinarie system. Befälsövningarna förutsätts, i likhet med vad som hittills varit fallet under försöksåren, bibehållas vid oförändrad längd. Vad gäller repetitionsövningarna bör vid försöken möjligheter föreligga att vid ett genomsnittsuttag om 25 dagar dels ge vissa grupper av värnpliktiga med speciella funktioner, t.ex. signalister, en förstärkt utbildning innan huvuddelen av förbanden inrycker, dels ytterligare något förkorta tiden för huvuddelen av de värnpliktiga. Eventuella tillfälliga bestämmelser syns därför lämpligen ges den utformningen, att möjligheter förefinns att för repetitionsövningen utta en tjänstgöringstid om högst 30 dagar. Beträffande handräckningsvärnpliktiga bör därvid gälla att tjänstgöringsskyldigheten för en repetitionsövning normalt uttas med 30 dagar. Det bör ankomma på vederbörande militära myndigheter att utforma specificerade förslag och bestämmelser för övningarnas genomförande.

Värnpliktsutredningen uttalar vidare, att försöken med förkortade repetitionsövningar hittills gällt armén och kustartilleriet. Utredningen finner det emellertid önskvärt att lagmässiga förutsättningar skapas att nästkommande budgetår genomföra försök av motsvarande innebörd även vid flygvapnet. Utredningen anser att möjlighet bör skapas att för skilda grupper av värnpliktiga ur armén, kustartilleriet eller flygvapnet bestämma olika längd för repetitionsövning inom ramen för den tid som fastslagits i värnpliktslagen. Även vad gäller utbildningen av flottans värnpliktiga syns det utredningen angeläget, att praktiska försök genomförs avseende bl.a. en förändrad uppdelning av utbildningens innehåll. Sådana försök torde dock enligt utredningen kunna komma till stånd inom ramen för ordinarie bestämmelser beträffande utbildningstidens längd för flottans värnpliktiga.

I anslutning till förslaget om ytterligare försök med avkortning av repetitionsövningstiden tillägger värnpliktsutredningen följande.

Vid förberedande utredningar, som verkställt inom militära instanser och som överlämnats till utredningen, har bland annat undersökts möjligheterna till vissa omläggningar av repetitionsövningssystemet. Härvid har icke i något fall räknats med förlängning av repetitionsövningarna men väl i flertalet fall med förkortningar. Förutsättningen har härvid varit att antalet repetitionsövningar skulle öka och att intervallen mellan övningarna skulle bli kortare. Bland annat har såsom motiv för en sådan omläggning anförts att den ökade flyttningsfrekvensen medfört att avgångarna i förbanden under de sex år, som nu normalt förflyter från en repetitionsövning till en annan, växer till alltför stora tal till men för förbandens krigsduglighet omedelbart efter mobilisering. För egen del har utredningen under sitt hittills bedrivna arbete kommit till den uppfattningen att nuvarande sexårsintervall mellan förbandens repetitionsövningar i vissa fall innebär en svaghet i gällande system. Ehuru utredningen för dagen inte är beredd att mera preciserat ange en lösning av frågan om antalet repetitionsövningar och längden av intervallen mellan övningarna, vill den dock uttala som sin uppfattning att en lösning syns bära eftersträvas, som innebär kortare repetitionsövningar och kortare intervall mellan övningarna men samtidigt ett utökad antal övningar. I samband härmed kan en viss förkortning av tiden för grundutbildningen bli aktuell.

Slutligen uttalar värnpliktsutredningen, att den med hänsyn till givna utredningsdirektiv övervägt frågan om en ökad utspridning under året av repetitionsövningarna. En dylik utspridning skulle enligt utredningens bedömning kunna medföra förutsättningar för en bättre beredskapstäckning. Utredningen finner angeläget att en sådan ordning prövas. Därvid bör det ankomma på de militära myndigheterna att efter hand till Kungl. Maj:ts inkomma med förslag till den tidsmässiga förläggning av övningarna, som av dem ur bl.a. beredskapssynpunkt bedöms mest angelägen. Utredningen förutsätter att eventuella förslag inrymmer erforderliga hänsynstaganden även till arbetsmarknaden.

Departementschefen

Varje värnpliktig, som tilldelats armén eller kustartilleriet, är skyldig att under sin värnpliktstid fullgöra tre repetitionsövningar om 30 dagar. För flottans del förekommer icke repetitionsövningar. Flygvapnet tilldelade värnpliktiga, som icke uttagits för underofficers- eller officersutbildning, fullgör högst fyra repetitionsövningar, envar om 30 eller 15 dagar. Fler-talet av flygvapnets värnpliktiga fullgör dock endast en repetitionsövning om 30 dagar eller motsvarande tid uppdelad på två 15-dagars övningar, varvid tiden för första tjänstgöringen förlängs i motsvarande mån så att den sammanlagda tjänstgöringstiden blir 394 dagar.

Värnpliktig, som tilldelats armén, kustartilleriet eller flygvapnet och som genomgått befälsutbildning eller eljest krigsplacerats som befäl, fullgör i anslutning till varje repetitionsövning en befälsövning om tio dagar eller, om repetitionsövningen omfattar 15 dagar, en befälsövning om fem dagar. För sådan värnpliktig, som genomgått underofficers- eller officersutbildning eller som utan att ha genomgått angiven utbildning krigsplacerats som underofficer eller officer, har 1960 års riksdag dessutom beslutat om två obligatoriska särskilda befälsövningar, envar om 15 dagar.

Inom armén inkallas årligen omkring 75 000 värnpliktiga till repetitionsövningar. Dessa övningar är i nuläget uppdelade på tre omgångar, varav en vinteromgång med c:a 10 000 man under tiden februari—mars, en våromgång med c:a 20 000 man under tiden april—maj, varvid huvuddelen fullgör repetitionsövning i april, och en höstomgång med c:a 45 000 man, vilken är förlagd till tiden september—mitten av oktober. Vid kustartilleriet inkallas f.n. omkring 4 000—5 000 värnpliktiga årligen till repetitionsövning. Repetitionsövningarna fullgörs för det övervägande antalet värnpliktiga under hösten. Inkallelser till repetitionsövningar vid flygvapnet sker efter förbandschefs bestämmande inom ramen för direktiv av chefen för flygvapnet och äger ej rum under bestämda tider på året.

Såsom framgår av det anförda bedrivs repetitionsövningar vid armén och kustartilleriet endast under vissa tider av året. Detta innebär att inom vä-

sentliga delar av krigsmakten krigsövade förband icke alltid finns omedelbart tillgängliga i tillräckligt antal under de tider på året, då åldersklassen antingen icke ryckt in eller icke hunnit så långt i sin utbildning att den är användbar för kuppförsvarsuppgifter. Överbefälhavaren och 1960 års värnpliktsutredning har också framhållit angelägenheten av att en utspridning av repetitionsövningarna kommer till stånd. Jag har ansett en sådan utspridning av repetitionsövningarna lämplig ur beredskapssynpunkt, och beslut härom har meddelats i kommandoväg den 13 december 1961 på grundval av en av chefen för armén på överbefälhavarens uppdrag uppgjord plan. Förordnande har tillika utfärdats om repetitionsövningar vid infanteriregementena under tid, då sådana övningar jämlikt 27 § 1 mom. F. värnpliktslagen i regel icke må äga rum. Vid anmälan av utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde i årets statsverksproposition (bil. 6) har jag förutsatt att repetitionsövningarna utsprids på här antytt sätt.

För att ge bästa möjliga förutsättningar för en beredskapsförstärkning bör vidare flertalet krigsförband kunna fullgöra repetitionsövning om 30 dagar. Värnpliktsutredningen har förklarat sig icke ha någonting att erinra mot att beredskapen tillgodoses genom att repetitionsövningarna delvis eller helt fullgörs till normal längd. Då utspridningen av repetitionsövningarna avses skola komma till stånd redan våren 1962 föreslår jag, att förordningen den 21 april 1961 med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga upphävs från och med den 1 maj 1962.

Samtidigt som repetitionsövningarna i flertalet fall kommer att få en längd av 30 dagar är det angeläget att den påbörjade försöksverksamheten avseende repetitionsövningarna icke avbryts. En fortsatt försöksverksamhet med avkortade repetitionsövningar syns nödvändig för att ge värnpliktsutredningen erforderligt underlag till det förslag rörande omläggning av repetitionsövningssystemet, som antyds i värnpliktsutredningens i det föregående redovisade skrivelse. Det är möjligt att ställa ett begränsat antal krigsförband till förfogande för sådan försöksverksamhet. Försöksverksamheten bör såsom värnpliktsutredningen föreslagit utvidgas till att omfatta även värnpliktiga vid flygvapnet, och den bör utformas så att skilda grupper av värnpliktiga kan fullgöra repetitionsövning av differentierad längd. Tiden för sådana repetitionsövningar kommer att understiga de i värnpliktslagen fastställda 30 dagarna men kan bli några dagar längre eller några dagar kortare än de för innevarande budgetår gällande 25 dagarna. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ett av vederbörande myndighet i samråd med värnpliktsutredningen avgivet förslag närmare bestämma, hur försöken med differentierad längd på repetitionsövningarna vid armén, kustartilleriet och flygvapnet skall utformas. Därvid kommer självfallet en noggrann avvägning att ske mot det förut redovisade behovet av att ha krigsövade förband tillgängliga året runt. Såsom förut framhållits torde sålunda 30 dagars repetitionsövning komma att uttagas för fler-

talet krigsförband. Jag förutsätter vidare att befälsövningar uttagas i nuvarande omfattning.

Den föreslagna möjligheten att differentiera längden av repetitionsövningarna vid armén, kustartilleriet och flygvapnet bör innebära, att den i värnpliktslagen fastställda tiden för repetitionsövning minskas för de värnpliktiga, som berörs av försöksverksamheten, varvid jämväl den i lagen angivna sammanlagda tjänstgöringstiden minskas i motsvarande mån. Kungl. Maj:t äger emellertid icke utan särskilt bemyndigande förordna om minskning av tiden för repetitionsövning. För att möjliggöra sådant förordnande har inom försvarsdepartementet upprättats förslag till *förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga* av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar. Förordningen, som med hänsyn till att värnpliktsutredningens förslag rörande värnpliktstjänstgöringens anordnande är att förvänta under år 1963 endast bör ges giltighet till och med den 30 juni 1963, är avsedd att ersätta förordningen den 21 april 1961 (nr 98) med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, vilken såsom tidigare uttalats föreslås skola upphävas från och med den 1 maj 1962.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att nämnda förslag till *förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga* måtte genom proposition föreläggas 1962 års riksdag till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Lindwall